

APUNTS PER A UNA REVISIÓ DEL PLANEJAMENT URBANÍSTIC

Introducció

Setembre de 2013. Som en un espectacle infantil de titelles. El protagonista proclama de sobte: “M’agrada passejar pels boscos i els jardins perquè no s’hi ha construït mai cap ciutat!”. Aquesta anècdota ens hauria de fer pensar, ja que exemplifica fins a quin punt la ciutat s’associa amb allò no desitjable.

Els professionals de la nostra generació que treballen en planejament urbanístic es troben immersos dins de crisis laborals, acadèmiques, institucionals, econòmiques i socials, i a més, senten que la imatge que té la societat de la seva pràctica –la ciutat– és quelcom negatiu i no desitjat. Il·legalitats urbanístiques, corrupció econòmica, desafecció política, habitatges buits, desnonaments, etc., són circumstàncies que s’associen avui amb la pràctica urbanística. El planejament es percep com a còmplice de tot plegat. I encara és pitjor quan parlem de planificar un poble o un petit municipi, aleshores no és que no sigui bo o dolent, és que directament no se n’entén la necessitat.

Avui, al nostre país, planificar vol dir organitzar el territori des d’un gran conjunt d’àmbits sectorials que l’afecten directament: l’urbanisme, la planificació territorial, l’habitatge, el patrimoni, l’economia, el medi ambient, el paisatge, la mobilitat, la protecció davant els riscos, etc. I què comporta? De fet, de què parlem quan ens referim a la planificació urbanística? Doncs d’ordenació del territori i del teixit urbà, de gestió de la propietat, de l’obra urbanitzadora, del control de l’edificació, i tot plegat al servei d’un model de país.

Quan planifiquem, hem de respectar la Llei d’urbanisme, alhora que s’han de tenir en compte multitud de lleis sectorials, totes importants, que decidiran si un planejament s’adequa a les determinacions establertes. Les lleis són moltes, massa disperses i s’han modificat tant freqüentment que es fa difícil aconseguir un mínim d’estabilitat. Aquesta mancança dificulta el coneixement i l’aplicació de les lleis i pot generar inseguretat jurídica.

Lleis que cal tenir present que s’apliquen sobre un territori heterogeni i ple de singularitats que reivindica

FIGURA 1. Repàs històric de les modificacions de la Llei

1956. Primera Llei del sòl (estatal).
1975. Llei del sòl (Text refós 1976) (estatal).
1978. Reial decret 1385/1978. Traspàs de competències de l’Administració estatal.
1981. Llei 9/1981. Protecció de la legalitat urbanística.
1984. Llei 3/1984. Mesures d’adequació de l’ordenament urbanístic de Catalunya.
1997. Llei 7/1997 de mesures liberalitzadores en matèria de sòl i col·legis professionals.
1998. Llei 6/1998 de règim de sòl i valoracions
1990. Decret legislatiu 1/1990. Refosa dels textos vigents a Catalunya en matèria urbanística.
Llei del sòl (text refós de 1992)
2002. Llei 2/2002, d’urbanisme de 14 de març.
2003. Decret 287/2003, pel qual s’aprova el Reglament parcial de la Llei d’urbanisme.
2004. Llei 10/2004 de modificació de la Llei 2/2002.
2005. Decret 1/2005, de 26 juliol, pel qual s’aprova el Text refós de la Llei d’urbanisme.
2006. Decret 305/2006, de 18 juliol, pel qual s’aprova el Reglament de la Llei d’urbanisme.
2007. Decret llei 1/2007, de 16 d’octubre, de mesures urgents en matèria urbanística.
2008. Reial decret legislatiu 2/2008, de 20 juny, pel qual s’aprova el Text refós de la Llei del sòl (estatal).
2009. Llei 26/2009, de 23 desembre, de mesures fiscals i financeres.
2010. Decret legislatiu 1/2010, de 3 agost, pel qual s’aprova el Text refós de la Llei d’urbanisme.
2011. Llei 7/2011, de 27 juliol, de mesures fiscals i financeres.
2012. Llei 3/2012, de 22 febrer, modificació del Text refós de la Llei d’urbanisme.
2012. Text refós de la Llei d’urbanisme.
2013. Llei 8/2013, de 26 juny, de rehabilitació, regeneració i renovació urbanes (estatal).

un tractament diferenciats i que és contrari a les generalitzacions.

La societat actual ha pres consciència que el sòl és un recurs escàs i limitat. La majoria de la població entén (encara que no tothom) que els models d'ocupació i de dispersió proposats fins ara no són la solució a la major part dels problemes, ans al contrari, n'han estat la font. Tot plegat ens fa pensar que ens trobem davant d'una societat més preparada i sensible als temes urbanístics i aquesta és una bona notícia. Amb tot, es tracta d'una societat que desconeix els mecanismes establerts i les actuacions dels tècnics, polítics, inversors i del conjunt d'agents que intervenen en el desplegament de les polítiques urbanístiques i territorials.

Les bondats de la planificació

Planificar no és només decidir carrers i construir edificis, és aconseguir llocs: espais amb qualitat de vida, interessants i atractius, on es facilita la relació entre les persones i entre elles i el seu entorn.

Planificar vol dir conèixer intensament el territori i descobrir les seves característiques, els seus valors i fortaleces però també les seves mancances, amenaces i dificultats. D'aquí sorgeix la proposta/projecte que tracta de potenciar i preservar allò que decidim que és un valor, i solucionar i donar resposta a allò que considerem problemes. Dit d'un altra manera: conèixer el territori fa que l'estimis, entendre'l permet pensar-lo. Planificar és, doncs, del tot útil i, sobretot, necessari: en paraules d'Oriol Nel·lo: "el futur no es pot preveure, però es pot preparar".

Aconseguir llocs comporta no ordenar només la urbs, actualment planificar ha de ser sinònim d'integració dels diferents paisatges del territori: l'urbà, el rural, l'agrícola, el forestal, etc. Planificar és, doncs, un exercici indispensable per optimitzar recursos, resoldre problemes i aprofitar oportunitats, en definitiva, per millorar la qualitat de vida de la comunitat. Però també és important per una altra raó: planificar és establir les regles d'un joc que ens afecten a tots. Aquestes regles són tècniques, però també polítiques, es converteixen en lleis amb la voluntat de fer prevaler l'interès col·lectiu sobre el particular.

Un territori ple d'errors

En aquests últims temps, malgrat que el nostre país té una llarga tradició urbanística, plena de bons projectes, models que s'ensenyen a escoles de tot el món, tal com descriu la mateixa exposició de motius de la Llei de paisatge (Llei 8/2005, de 8 de juny, de protecció, gestió i ordenació del paisatge), hi ha hagut, certament, una degradació i banalització del territori català: *"l'extensió desmesurada i poc ordenada de la urbanització, l'impacte de determinades infraestructures, l'abandonament de l'agricultura, la silvicultura i la ramaderia, la degradació d'algunes àrees urbanes i la sobre-freqüentació excessiva d'alguns paratges"* que

d'acord amb aquesta Llei ha posat en risc el valor ambiental, cultural i històric de certs paisatges.

És ben cert, s'ha construït molt, resultat de nous creixements que es van plantejar com a absolutament necessaris per a les ciutats, segurament contagiats per la situació econòmica i social del moment, que se suposava que estaven ben planificats, i perfectament justificats. Segurament aquests creixements han estat, la major parta de les vegades, inspirats per bones intencions i per la voluntat de donar resposta a demandes que es consideraven justes o raonables. El cas és que també la majoria de vegades, l'accent en la intervenció com a element –salvador– ha servit per no entrar a fons en les problemàtiques reals més difícils d'abastar. Ha estat més fàcil ocupar nous territoris "no urbans" que afrontar la problemàtica de les zones consolidades que impliquen una gestió complexa i acceptar prioritats que no sempre són còmodes. Només s'han abordat aquestes dificultats en les ciutats que han esgotat les seves possibilitats d'expansió territorial. També han existit, evidentment, els oportunistes que han fet negoci d'aquestes situacions i s'han aprofitat de tot un seguit de circumstàncies sense sentit (vistes ara amb perspectiva). Amb tot, massa vegades, massa, s'ha perdut l'oportunitat a favor de l'opció oportunista.

Per una banda, hem omplert el territori de construccions que competeixen entre elles, ens ha faltat humilitat. Per l'altra, la seriació ha resultat un mecanisme fàcil i pràctic. L'estandardització ha fet especialment mal a un territori com el nostre, extremadament complex i ha contribuït a formalitzar territoris ineficients. Podríem fer un llarg llistat de situacions incòmodes i no desitjades que ens trobem en els nostres pobles i ciutats i que han contribuït enormement a crear aquesta sensació de descrèdit de les suposades "solucions urbanístiques":

- Els canvis esdevinguts amb el temps sobre l'ús de la propietat i la manca de compatibilitat entre les diferents activitats (agrícoles/productives, industrials, residencials/turístiques).
- Les distorsions que suposen les noves edificacions i implantacions envers les antigues per una manca d'adequada integració paisatgística.
- La manca de sensibilitat en l'ús de materials, amb el mal ús d'elements no autòctons i pèrdua dels costums constructius.
- Les volumetries i densitats excessives (l'aprofitament per damunt de tot!), provocant com a resultat alçades inapropiades, profunditats excessives i tipologies inadequades.
- La poca racionalitat dels límits municipals i les dificultats perquè les Administracions col·laborin per aconseguir beneficis comuns.
- La dificultat d'aplicació i gestió de les diferents normatives (Llei d'urbanisme i sectorials) i de la comprensió dels documents urbanístics.
- Les documentacions dels plans excessives i els processos massa llargs.

- La dificultat de gestió entre els propietaris.
- La dificultat per involucrar la societat en el procés planificador, entre d'altres.

S'ha perdut originalitat i respecte cap a l'entorn, possiblement els dos conceptes més importants per aconseguir un resultat apropiat.

Ara tenim ciutats –pobles– i territoris planificats amb tot de plantejaments amb vista al futur i expectatives creades, planejaments que romanen en el paper i que encara no han generat urbanitzacions i que segurament no s'executaran en molts anys. El resultat són noves “incapacitats” (moltes vegades despropòsits i drets adquirits), amb els quals ara i en el futur haurem de conviure.

Encara avui, propostes “desenvolupistes” es creuen altament beneficioses i són vistes com la sortida més immediata als conflictes i dificultats. Segurament, hauriem de gestionar primer les parts consolidades de les nostres ciutats, abans d'ocupar més territori. Més que mai necessitem ara de diagnòstic i interpretacions correctes que ens permetin plantejar quines actuacions són les necessàries.

Planificar hauria de ser intentar establir estratègies de diàleg entre les diferents parts i agents del territori. Com succeeix en els escacs: cada acció és el resultat d'una anticipació a tot de conseqüències encadenades que es preveuen. Per tant, resulta bàsic tenir en compte els factors condicionants per formar l'estratègia. Aquests últims anys, hem de reconèixer una certa manca de capacitat per valorar *a priori* les conseqüències de les nostres decisions i això és quelcom del que hauriem d'aprendre.

Així doncs, ens trobem davant un paisatge actual dels pobles i ciutats ple d'“errors”, d'espais, com repeteix últimament l'Itziar Gonzalez, per “deconstruir” més que construir, o com a mínim, per rehabilitar.

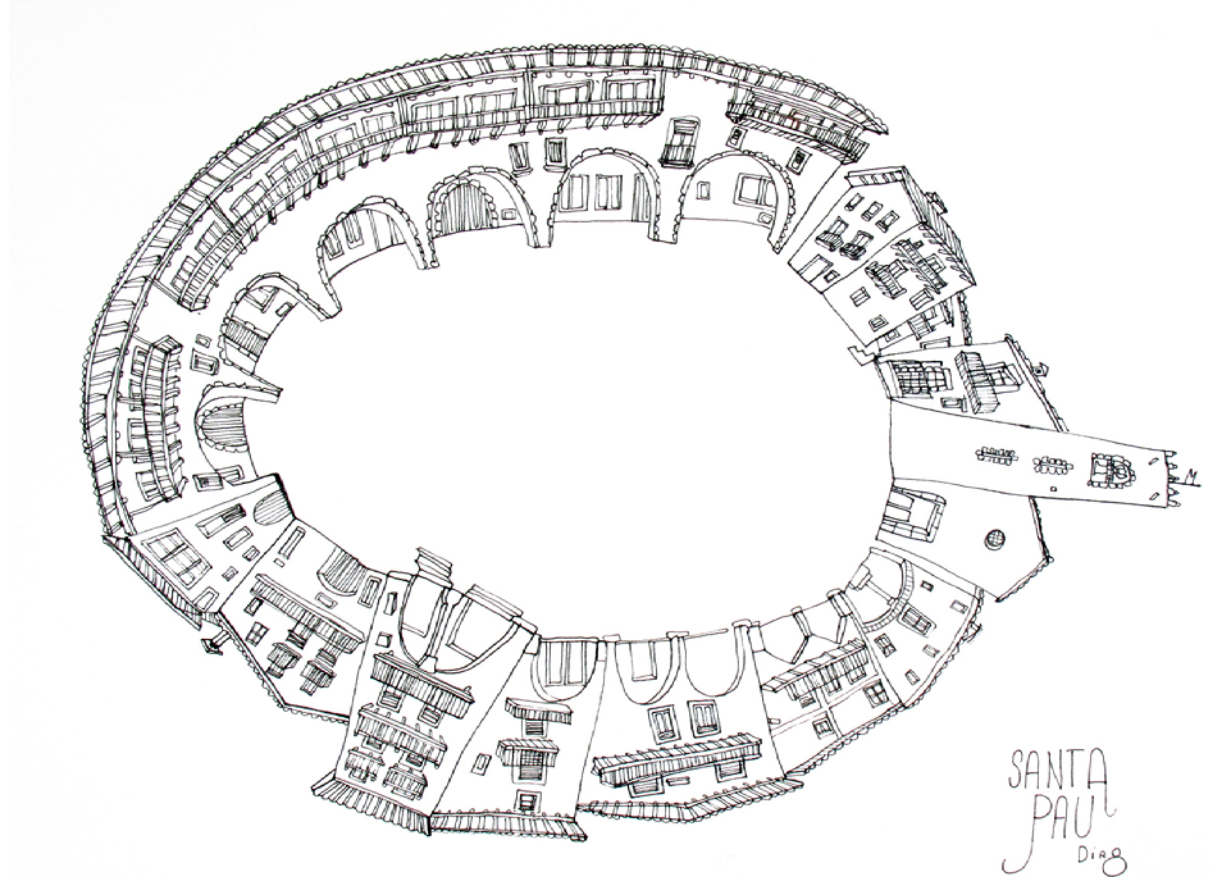
En aquests moments, planificar és conviure amb tots aquests errors i despropòsits, mirant de superar-los. Per a la nostra generació, créixer paral·lelament a aquestes situacions sense tenir-les en compte, ignorant-les, ja no pot ser una opció.

La diferència actual envers el passat immediat és que ara ja no ens podem permetre ocupar més territori. Els ciutadans, cada cop més, sembla que han pres consciència que hem de ser més sostenibles.

Descrèdit i manca de col·laboració

Un dels conflictes recurrents en la nostra societat, des d'un punt de vista urbanístic, és el que s'expressa en clau personal quan els interessos particulars i els col·lectius entren en col·lisió, ja que poques vegades, al nostre país, conflueixen en la mateixa direcció: el sentit de comunitat *versus* el dret a la propietat privada, la reclamació que, en el que és meu, decideixo jo, i, al mateix temps, la reivindicació del dret d'assolir beneficis col·lectius. De fet, la Llei intenta donar resposta a totes aquestes tensions i té com a objectiu fer prevaldre l'interès col·lectiu sobre el particular, alhora que defensar i protegir la propietat privada.

Així doncs, es planifica amb la constant contradicció de donar resposta a uns interessos privats –que cerquen el màxim benefici propi– i als interessos públics –que persegueixen objectius col·lectius. Davant el conflicte d'interessos hem reaccionat amb mesures garantistes: lleis i control.

Ens hem convertit en una societat distant que manté relacions purament mercantilistes amb el seu entorn. Intentant ser justos, buscant mecanismes que ens permetin arribar a nivells de confort satisfactoris, hem acabat establint unes regles de joc "necessàries" per a un correcte i just equilibri de relacions entre tots. El fet és que aquestes mateixes regles de joc han convertit l'urbanisme en tot d'operacions que ens han allunyat del lloc.

L'urbanisme pateix actualment de cert aïllament i falta de contacte real amb el que succeeix al nostre país. Aïllament, perquè, encara que continuï sent una peça essencial del nostre model de societat, ha perdut credibilitat. Hi ha una crisi d'identificació i confiança de bona part de la ciutadania amb les formes establertes de representació política institucional que, per derivada, afecta la pràctica urbanística. En definitiva, la nostra professió està avui desprestigiada perquè el llapis urbanista ha estat vist com a soci-col·laborador de la situació actual. El conflicte, doncs, està servit, treballem per a la comunitat i a la vegada afectem de manera personal cada individu. Ambdós veuen ara l'urbanisme com una eina poc útil.

Al mateix temps, la lògica urbanística i els requeriments necessaris per a l'aprovació de qualsevol pla fan difícil que el projecte que es proposa pugui incidir activament en la resolució dels problemes.

Temporalment la pràctica urbanística viu desfasada, captiva d'uns procediments lents i rígids, immersa en els seus propis mecanismes heretats. Per exemple, tot pla, inevitablement té incidència en el mercat del sòl i genera expectatives. Tanmateix, aquest model no pot ser vàlid perquè els requeriments de la societat no són els mateixos. Ara tenim un gran parc d'habitatge desocupat i mantenim les mateixes reserves, o pitjor encara, mantenim les mateixes estratègies de creixement del passat.

Un altre element que cal considerar és la desconfiança que provoca la naturalesa conflictiva i la incertesa pròpies de la pràctica urbanística. Poques vegades la pràctica urbanística es realitza quan ja es disposa de totes les dades que serien necessàries per poder escollir la millor opció. Es treballa sovint sense tenir tota la informació completa, amb les decisions mig preses, amb condicionants previs, amb raons i/o interessos ocults. Tot plegat fa que es perdin oportunitats, ja que seria òptim resoldre els projectes des del coneixement i la comprensió màxims. Hauríem de ser valents i posar totes les cartes sobre la taula, tota la informació a l'abast per a una presa de decisions al màxim d'informada, amb una actitud responsable i honesta, sense recriminacions sobre el passat, només tenint en compte el present i el futur.

De la mateixa manera que un metge no podria receptar pensant que el seu pacient l'està enganyant o preveient que se n'aprofitarà o que s'acabarà prenent una altra cosa, l'urbanista hauria de poder planificar disposant del màxim d'informació i de la col·laboració dels diferents agents implicats.

Una llei i uns processos complicats

Si bé la Llei preveu algunes diferències per als pobles petits o per als casos que anomena "d'escassa complexitat" (Llei 3/2012, del 22 de febrer, de modificació del Text refós de la Llei d'urbanisme, aprovat pel Decret legislatiu 1/2010, del 3 d'agost), el cert és que la normativa està plantejada de manera uniforme per a tot el territori. El que succeeix és una qüestió de concepte. Disposar de regles de joc homogènies per a tots facilita la feina de l'urbanista, però amb un territori extremadament complex i amb unes circumstàncies socials també ben heterogènies, això representa un inconvenient. Ho explicarem amb dos exemples:

Com a primer exemple, la Llei s'aplica igual a l'àrea metropolitana de Barcelona, amb una dinàmica intensa de transformacions, requeriments funcionals, necessitats de nous habitatges, etc., que a un poble de la Segarra, on la població és molt estable, on les dinàmiques de transformació són lentes i les oportunitats, en l'àmbit urbanístic i/o econòmic, són poques i gairebé sempre es presenten diferents de les d'una gran ciutat. L'escala del territori i les circumstàncies que incideixen no es poden comparar. La situació és que al petit poble de la Segarra potser s'ha fet una única casa nova en els últims 10 anys.

Si una llei és d'aplicació per igual per a tots els municipis d'un territori com el català segurament tenim un problema d'adequació de l'escala. Probablement s'ha imposat una visió de la planificació molt metropolitana que es contraposa i s'exporta a un territori complex i al mateix temps diferent, tant per morfologia, per fisiologia, com per necessitats.

Hauríem de repensar l'elaboració dels plans de manera que la feina es dugués a terme sempre pensant des de diferents nivells d'escala i per part d'equips de professionals de disciplines diferents que s'influïssin mútuament i es retroalimentessin. És a dir, que el planejament de cada territori no restés desvinculat del seu context territorial, paisatgístic, d'oportunitats econòmiques, social, etc.

Un altre exemple: la propietària d'una parcel·la que era dels seus avis que un dia descobreix que aquesta forma part d'un pla parcial. La parcel·la és de la família i mai no s'havien plantejat construir-hi res; ara els seus membres tenen opinions diferents i, a més, s'hauran de posar d'acord amb algú que no coneixen, i se'ls fa tot molt complicat. Per començar, ni les escriptures, ni el cadastre, ni la realitat encaixen. Al seu moment, no van vendre els terrenys a aquell senyor inversor dedicat a la construcció... en el fons, perquè era la parcel·la dels avis. El propietari-inversor que coneix bé els processos i tramitacions urbanístiques també té un problema: tractar amb la família inexperta i poc motivada per una situació que se'ls ha imposat en benefici de la col·lectivitat. No serà gens fàcil i encara s'alentirà més un procés per ell mateix molt especialitzat, compromès i feixuc.

En urbanisme una cosa és el que està previst en un paper i l'altra la realitat del territori i les persones.

En primer lloc, les lleis i l'operativa urbanística haurien de ser clares i comprensibles. La realitat és que

fins i tot els urbanistes utilitzem un vocabulari propi que sovint no comprèn ni un arquitecte no especialitzat. Per l'afectació que l'urbanisme té en tots i cadascun dels membres de la societat, tots hauríem de ser coneixedors dels processos urbanístics o, el que és el mateix, del que li passa al nostre entorn general (territori, poble, ciutat) i més immediat, i com això es tradueix en termes de drets i obligacions.

En aquest sentit, és imprescindible que l'Administració acceleri la simplificació dels processos de tramitació, així com el nombre d'interlocutors (de tot un conjunt dispers de departaments i administracions) i faciliti tota la informació i el suport necessaris al conjunt de la població per a una correcta comprensió del projecte.

Al mateix temps, caldria preparar millor la ciutadania i aconseguir un millor coneixement de la cultura urbanística, per tal d'aconseguir reaccions més àgils, a la vegada que més informades i de millor qualitat, a les iniciatives que sorgissin.

És un tema recurrent, però segurament hem d'imaginar noves eines urbanístiques, intentar pensar el mateix de manera diferent o com a mínim actualitzar les velles eines. Per exemple, per què no podem plantejar la permuta, que en altres àmbits de la societat funciona, com a fórmula per aconseguir el sòl que calgui, en contraposició, primer, a l'obligació urbanística que la contraresta amb beneficis teòrics, mercantilistes i abstractes; o segon, a l'expropiació que, normalment, no ens podem permetre?

El paper de l'Administració

Al final, una gran part de les regulacions establertes en els plans les fa qui no és conseqüent amb el seu entorn o no l'entén, i en molts casos és per falta d'interès i respecte pel territori, per ignoràn-

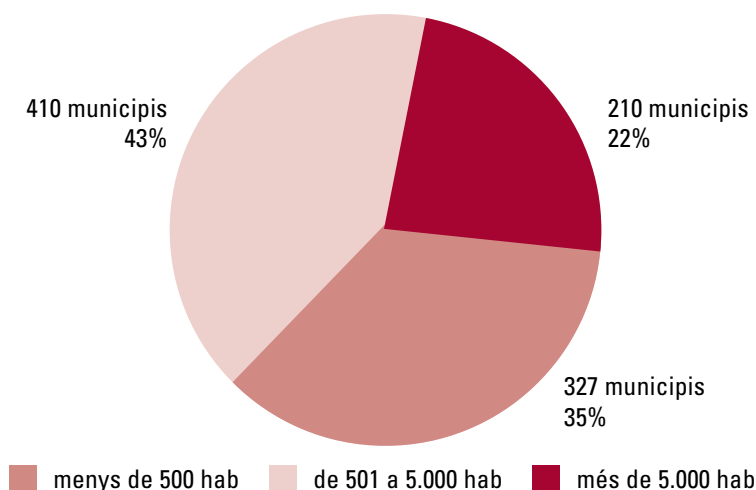
cia o perquè posen els seus interessos per damunt dels de la comunitat. Aquest fet és un llast que carreguem entre tots i que ens fa perdre oportunitats més imaginatives, innovadores i excitants.

La Llei, amb l'afany de defensar el territori i els interessos de la col·lectivitat, s'ha convertit en certa manera en un manual i, en aquests moments, és més important complir el manual que respondre a les necessitats. Molts dels projectes admirats del nostre país s'han realitzat en períodes o en circumstàncies amb menys regulacions que les actuals. En molts casos, la normativa urbanística actual d'aquests territoris no admetria aquests projectes.

La conseqüència és que hem acabat convertint, massa vegades, els nostres paisatges en espais poc significatius, sense identitat, que no permeten saber on ets en realitat, estandarditzats, on s'ha perdut l'oportunitat d'aconseguir llocs extraordinaris on millorar la convivència. L'Administració, en tot aquest procés, arriba normalment massa tard per evitar-ho. Essent conscients d'aquesta problemàtica, ha afegit mecanismes per millorar la seva capacitat d'anticipar-se i corregir aquesta falta de comprensió, en sentit ampli, del territori. Exemples d'això són l'informe urbanístic i territorial i la decisió prèvia d'avaluació ambiental, dels plans i els programes. En tot cas, les eines i els processos actuals fan que l'Administració estigui perdent l'oportunitat de participar en una estratègia, coordinació i organització del territori previs. El perquè, és, principalment, el resultat de l'estructura administrativa, més que per raó de la capacitat tècnica. Aquesta estructura administrativa prové de models del segle XIX i funciona a la pràctica, eficientment, com a subjecte de control i fiscalització.

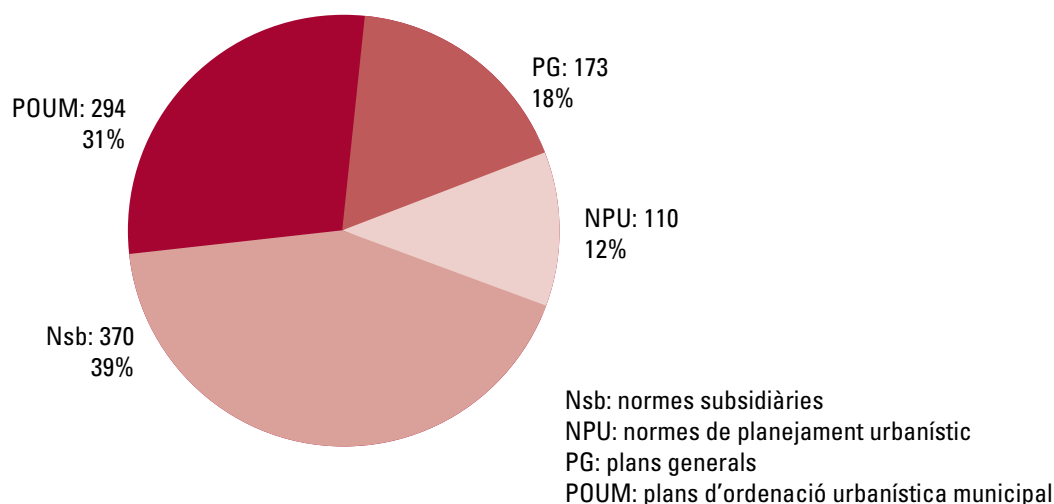
Tenim el repte d'aprofitar millor aquestes estructures, requalificant l'Administració, perquè pot exercir poder i autoritat, que s'han d'aprofitar per aconseguir unes millors condicions de vida.

FIGURA 2. Nombre de municipis a Catalunya d'acord amb la seva població

Font: Registre de planejament urbanístic de Catalunya (RPUC)

FIGURA 3. Nombre de municipis a Catalunya d'acord amb el seu planejament vigent

Font: Registre de planejament urbanístic de Catalunya (RPUC)

L'Administració hauria de ser l'organisme expert que conduís, organitzés i coordinés les diferents iniciatives presents en el territori. No obstant això, el procés mitjançant qual l'Administració (la Generalitat, en aquest cas) selecciona els seus tècnics, que hauran de realitzar aquestes funcions, no valora l'experiència, ni la motivació, ni els coneixements urbanístics, ni tan sols estableix un examen d'accés diferenciat de la resta de departaments.

A més, l'Administració es troba actualment encotillada: té l'obligació i la responsabilitat davant dels jutges d'aplicar la Llei –hi ha certa judicialització dels conflictes–; tanmateix, tota aquesta complexitat que suposa el planejament urbanístic no hauria de ser avaluada d'acord, tan sols, amb un manual, necessàriament incomplet.

D'altra banda, la planificació com fins ara l'enténem també és un concepte que cal revisar. Els grans plans generals, l'ordenació de tot un municipi, que com a resultat dona una *"foto finish"* estàtica, massa anys després d'haver-se iniciat, es contradiu amb les necessitats actuals de canvis constants.

Avui es planifica per mandat, d'acord amb el que estableix la Llei (per què cal fer la periòdica revisió del planejament o, quan cal, la seva adaptació). En canvi, en realitat, els projectes avui neixen de l'exigència de donar respostes gairebé instantànies i dinàmiques a oportunitats que sorgeixen o de la necessitat per solucionar problemes molt concrets.

En aquests casos, la Llei preveu una resposta: les modificacions dels plans. El tema és que aquestes acaben penalitzant la iniciativa en qüestió. La Llei les entén com una excepció al sistema, de manera que cal justificar la seva conveniència –enormement– amb relació als interessos públics i privats concurrents. S'estableixen increments de cessions proporcionals a la proposta de modifica-

ció, que corren el risc d'acabar complint-se d'acord, només, amb fórmules matemàtiques.

Així doncs, no es respon amb el dinamisme, l'adaptació, l'agilitat i la flexibilitat necessaris actualment. Segurament la Llei no és suficientment proactiva i hem de canviar el model "de quan planificar-ho tot era la millor opció".

Cal remarcar, no obstant això, tal com deia Joan Anton Solans, que "en termes generals el planejament municipal s'ha revelat clau a l'hora de dotar de seguretat jurídica dels processos de desenvolupament urbà i ha acumulat èxits notables en matèries com l'extensió dels serveis urbanístics bàsics, la dotació d'espais públics i la provisió d'equipaments col·lectius".

El desplegament de planejament en diferents escales al llarg dels anys ha permès assolir una certa estabilitat al territori, definint estructures bàsiques i aconseguint un nivells de desenvolupament urbà òptims. Aquesta agilitat que se'ns requereix avui (que poc té a veure amb el temps dels plans generals i les modificacions) s'hauria d'assolir amb major facilitat.

L'obstacle, el conflicte, novament, és que no actuem totalment lliures, caldria que primer ens poguéssim despendre del que hem definit anteriorment com a incapacitats (els despropòsits i drets adquirits que hem anat acumulant i que tan difícils són de desfer), i, aleshores, amb tot el coneixement que hem adquirit tots aquests anys, afrontar els nous reptes més àgilment.

D'altra banda, d'acord amb el que hem exposat anteriorment, sobre la necessitat que el planejament no resti desvinculat del seu context, hi hauria d'haver una posada al dia permanent de tota la documentació conseqüència de l'elaboració d'un pla i al mateix temps oferir com a resultat una visió global, no només municipal o comarcal, i que sigui recull de totes les branques sectorials, amb el conseqüent trencament amb els departa-

mentalismes, de manera que s'aprofitessin totes les sinèrgies possibles. En aquest sentit, un altre cop, l'Administració hauria de ser coordinadora i punt de suport. Avui, les noves eines informàtiques ens permeten moltes d'aquestes possibilitats. Això sí, cal un important esforç de renovació i cooperació per part de tots.

Reptes

Cultura i coneixement

La planificació és complexa i hi ha una dificultat real per coordinar i organitzar les diferents parts del sistema territorial. És, a part, lenta, massa per al món actual. És necessària, això no obstant, certa reflexió: les decisions que s'han de prendre són molt importants i sobretot han de ser encertades.

Hi ha indicis que s'ha iniciat un camí nou, una nova forma de treballar i la nostra generació, en aquest sentit, està més preparada per a la col·laboració entre les diferents disciplines. Falta saber i entendre quin paper té l'urbanista/arquitecte i conjugar l'experiència amb la motivació de tot un conjunt de professionals joves (ja no només arquitectes) i la societat en ella mateixa, que tenen molt a dir respecte de l'ordenació del territori.

Des de perspectives diferents, hem de ser capaços de trobar canals senzills, transversalitats, que afavoreixin la coordinació de totes les àrees implicades en el desenvolupament urbanístic, superant l'actual fragmentació sectorial.

I si desenvolupéssim des de l'Administració, un sistema en el qual el ciutadà tingués un únic interlocutor? Igual que a l'hora de redactar s'hauria d'aconseguir la col·laboració de tot un conjunt d'experts professionals que amb la màxima responsabilitat portessin a bon terme el projecte, la resposta de l'Administració podria venir des del suport i la coordinació a les propostes.

La població ha de tenir una implicació activa en la gestió i l'ordenació del territori i s'ha de sentir responsable del seu futur. Amb aquesta voluntat s'ha de fomentar la formació i la sensibilització urbanística a les escoles i universitats, no només a les tradicionalment relacionades amb la ordenació del territori, sinó en la major quantitat de disciplines possibles, per a així anar construint una societat més preparada i preocupada per assolir un veritable desenvolupament urbà i territorial sostenible.

El nostre objectiu final hauria de ser agilitar dels processos i possibilitar l'adaptació i els canvis, dins d'una estructura general eficaç, clara i senzilla a l'abast d'una societat coneixedora.

Estima i honestat

La nostra generació ha de fer un esforç per combatre la desconfiança generalitzada que té la societat sobre la nostra professió. Davant d'aquest fet hem de demostrar honestat total.

Hauríem de ser capaços de planificar amb capacitat de revisió constant del que realment és i no del que tenim previst (planejat). Lluitant contra les incapacitats (drets adquirits que hem anat acumulant) i no admetent possibles expectatives.

Ens queda molt camí per endavant: tenim l'oportunitat de refer lògiques absurdes i rehabilitar el territori. No cal acumular totes les experiències negatives i comparar-les, sinó fixar-nos en allò que considerem que s'ha fet bé i copiar-ho i, per a allò que no hi tingui encara resposta, inventar-la.

No podem, no ens podem permetre menysprear les competències urbanístiques que hem aconseguit en temps passat, cal continuar amb els sistemes que han resultat operatius i estables (qualificacions, condicions d'ús i de l'edificació) perquè resulten directes i fàcils de gestionar, però hem d'avançar, pensar diferent en allò que no funciona i no ens garanteix una bona planificació.

Segurament no es tracta de canviar les bases de l'ordre urbanístic. De fet, actualment ja tenim possibilitats i estratègies per poder afrontar aquesta revisió, ens les hauríem de creure i fer-les servir. Per exemple la desclassificació del sòl és una eina que fins fa poc gairebé no es feia servir.

Estem patint certa manca de confiança, segurament perquè han estat molt forts els efectes de les desregulacions en el planejament i de les manques

de garanties per resoldre en profunditat i fins a l'arrel els actuals problemes socials. En canvi, sí que hem de ser capaços d'entendre els processos que no ens són ara útils i beneficiosos, i redefinir-los o eliminar-los.

Tampoc no seria convenient inventar un nou marc legal cada cop. Tants canvis constants no ens han ajudat a ser més operatius. Els canvis i les millores vindran més donats per com afrontarem els diferents obstacles: a partir d'una anàlisi profunda, dins un context de coneixement ampli i una coordinació eficaç.

Il·lusió, confiança i encert

A banda de les diferents incidències que he anat apuntant al llarg de l'escrit sobre el procés urbanístic, el paper de l'Administració, dels professionals i de la societat civil en si, reivindico certa ingenuïtat de tots davant dels projectes, capacitat de sorprendre'ns amb noves idees que poc a poc puguin aportar canvis. Passió i entrega en la nostra feina. Sobretot, responsabilitat i respecte per part de tots els implicats en els projectes i, molt necessari, confiança dels uns en els altres.

Crec sincerament que determinar una bona estructura urbanística de base és essencial i que es pot aconseguir que aquesta estigui en constant revisió. Hem de tenir en compte, però, que sempre (o gairebé sempre), les principals equivocacions materials en una ciutat/poble són urbanístiques. L'errada urbanística es paga, és difícil de corregir, molt difícil. Té implicacions posteriors a tots els nivells. Per això caldrà encert, per identificar tot allò relacionat amb el planejament que continua sent vàlid (que no és poca cosa), tot allò que ens caldrà repensar i, en darrera instància, el que ens permetrà imaginar i dibuixar un futur millor.